

V Міжнародна науково-практична конференція

**95-ій річниці від дня заснування
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
присвячується**

ОСОБИСТІТЬ У КРИЗОВИХ УМОВАХ ТА КРИТИЧНИХ СИТУАЦІЯХ ЖИТТЯ

28 лютого – 1 березня 2019 р.

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
кафедра психології

Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України
лабораторія методології і теорії психології

Сумський державний університет
кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди
кафедра психології

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
кафедра психології

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
кафедра практичної психології

Гродненський державний університет імені Янки Купали (Білорусь)
факультет психології

Державний педагогічний університет імені
Національної комісії з питань освіти у Кракові (Польща)
кафедра психології

Казахський національний педагогічний університет
імені Абая (м. Алмати, Казахстан)
кафедра загальної і прикладної психології

Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної
роботи НАПН України

Навчально-методичний центр психологічної служби Сумського обласного
інституту післядипломної педагогічної освіти
Академія наук вищої освіти України

95-й річниці від дня заснування Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка присвячується

ОСОБИСТІТЬ У КРИЗОВИХ УМОВАХ ТА КРИТИЧНИХ СИТУАЦІЯХ ЖИТТЯ

МАТЕРІАЛИ

V Міжнародної науково-практичної конференції
28 лютого – 1 березня 2019 року

УДК: 159.923:[316.4(082)+316.613.5]
ББК 88.372я431
О 72

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
навчально-наукового Інституту педагогіки і
психології Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка
(протокол № 7 від 26.02..2019 р).

Редакційна колегія:

Кузікова Світлана Борисівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Абрамцов Рафал – доктор PhD, завідувач кафедри психології Державного педагогічного університету імені Національної комісії з питань освіти у Кракові (Польща)

Вертель Антон Вікторович – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Єрмакова Наталія Олександрівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Зливков Валерій Лаврентійович – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Пухно Світлана Валеріївна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Ракицька Анна Вікторівна – кандидат психологічних наук, декан факультету психології Закладу освіти «Гродненський державний університет імені Янки Купали», (м. Гродно, Білорусь)

Сатова Акмарал Кулмагамбетівна – доктор психологічних наук, професор завідувач кафедри загальної і прикладної психології Казахського національного педагогічного університету імені Абая (м. Алмати, Казахстан)

Сафін Олександр Джамільович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Хомич Галина Олексіївна – кандидат психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди,

Хомуленко Тамара Борисівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди

Щербак Тетяна Іванівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

О 72 Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (28 лютого – 1 березня 2019 року, м. Суми) / Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. – 472 с.

Збірник містить матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя», що висвітлюють теоретичні та практичні результати досліджень проблем особистості в контексті її життєвого шляху, в умовах особистісних, міжособистісних і суспільних криз. Особливу увагу приділено питанням збереження психічного здоров'я та надання психологічної допомоги людині в консультативно-терапевтичній практиці.

© Колектив авторів, 2019

Видано в авторській редакції

© СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019

ЗМІСТ

Секція 1. Теоретико-методологічні дослідження особистості у кризових умовах та критичних ситуаціях життя

Блинова О. Є. Інтелектуальна міграція в сучасній Україні: соціально-психологічний вимір	9
Богуца Ю. М., Войтенко І. О. Профілактика виникнення стресів у педагогічній діяльності	12
Болотова О. М. Резильєнтність як риса, резильєнтність як процес: третій шлях	16
Венгер Г. С., Шагай М. О. Теоретико-методологічні засади дослідження стресостійкості у особистості	20
Вертель А. В. Р. Генон VS З. Фрейд: криза модерністської психології	23
Вертель А. В., Михайличенко С. Е. Едипів комплекс як передумова появи свідомості	26
Видолоб Н. О. Психосоматичні реакції особистості на кризові життєві ситуації..	29
Вовк Н. П., Головченко С. І. Проблема ставлення до смерті у працівників аварійно-рятувальних служб ДСНС України	32
Воронкевич О.М. Особливості психоемоційного розвитку дітей, потерпілих від шкільного насильства	35
Галата О.С. Цілеспрямованість як один з компонентів навчальної завзятості у студентів та школярів	39
Галян І.М. Психологічні особливості особистості, що перебуває в кризовому стані	42
Гресько І.М. Роль я-концепції особистості в переживанні кризових ситуацій ..	44
Григорчук Л. В., Кузікова С. Б. Життєстійкість як адаптаційний ресурс особистості	48
Дворніченко Л. Л., Чернявська В.В. Криза професійної освіти в Україні та світі як прояв кризи буття людини у транзитивних суспільствах	51
Зликов В. Л. Феномен після правди у кризових життєвих ситуаціях	53
Котух О. В. Криза довіри в міжособистісних стосунках	57
Лозова О. М. Професійні компетенції психолога-практика у кризовому суспільстві	60
Лугова М. С. Методологія подолання кризових станів за роботами Віктора Франкла	62
Меженна Н.Ю. Особливості сприйняття новацій в архітектурі та дизайні як стресова ситуація щодо особистості	66
Мирошник О. Г. Рефлексивність як модератор впливу на копінг-стратегії юнаків в ситуації стресу	69
Ніколаєв Л. О. Психологічні чинники емоційного вигорання практикуючих психологів	72
Ніколаєнко С. О., Овсієнко І. А. Шляхи розвитку політичної свідомості представників різних поколінь	75
Обухова Н.О. Стратегії подолання студентами криз у навчанні	79
Панок В. Г. Варіативність як якість особистості	82
Пасько К. М. Особистісна криза в сучасних умовах трансформації суспільства	84

<i>Пеша І. В., Яблонська Т. М.</i> Проблеми розвитку сім'ї в ракурсі державної сімейної політики	88
<i>Пілецька Л. С.</i> Психологічний аналіз гендерної ідентичності особистості ...	92
<i>Пілецька Л. С., Добровольська В.І.</i> Вплив ціннісних орієнтацій на формування гендерної толерантності студентської молоді	96
<i>Попович А. О., Попович І. С.</i> Психолого-педагогічні особливості створення еколого-розвивального простору для дітей дошкільного віку	100
<i>Самойлова Ю. О., Щербак Т. І.</i> Психологічні особливості творчої кризи особистості	103
<i>Українець Л. П.</i> Особливості самообмеження особистості у критичних ситуаціях життя	106
<i>Філіппова Д. І., Меженна Н.Ю.</i> Досягнення гармонії між світом людей та будівель шляхом впливу на формування внутрішніх цінностей, уникаючи кризового стану	106
<i>Шевченко А. І.</i> Теорії копінг-поведінки в сучасній українській психології	108
<i>Шевченко Н. Ф.</i> Упевненість у собі як умова подолання життєвої кризи	112
<i>Яремчук В. В.</i> Мотивація до влади студентської молоді	119

Секція 2 Вікові та соціокультурні життєві кризи особистості: адаптація, ресоціалізація, розвиток

<i>Акімова Л. Н.</i> Вікові особливості сепарації дочки від матері	123
<i>Аркатова О.С.</i> Напрями дослідження життєвих стратегій особистості в сучасній психології	126
<i>Бедлінська В.М., Бедлінський О.І.</i> Пролонгування кризових вікових періодів у підлітковому віці	129
<i>Болкунов А.В., Янчий А.И.</i> Ценностный кризис юности как фактор выбора религиозного самоопределения	132
<i>Брагіна К.І., Вірна Ж.П.</i> Роль губристичної мотивації у протіканні кризи середнього віку	135
<i>Бурейко Н.О.</i> Особливості розвитку когнітивної сфери студентів-білінгвів ..	139
<i>Вікторенко С.О.</i> Швидкочитання як засіб розвитку студентів в умовах соціокультурних життєвих криз	141
<i>Вишницька-Докукіна М.В., Тарасова Т.Б.</i> Конфліктна поведінка педагогів в контексті кризи підліткового віку	145
<i>Гаврилюк І.О.</i> Особистісна зрілість як результат розв'язання кризи юнацького самовизначення	149
<i>Галузо П.Р., Радюк А.С.</i> Базовая ценность жизни и осмысленность жизни как фактор жизнестойкости христиан	153
<i>Галушко С.М.</i> Адаптація до школи як криза становлення особистості учня	157
<i>Горова І.М.</i> Криза трьох років: безпідставний бунт чи правомірний протест?	159
<i>Дереча А.А.</i> Чинники, що впливають на психологічне здоров'я дітей дошкільного віку	162
<i>Долусова Н.М., Тарасова Т.Б.</i> Тривожність як феномен кризи підліткового віку	165

Дяченко А.О., Усик Д.Б. Проблема розвитку уяви дошкільника у психологічних дослідженнях	169
Завгородня О.В. Психологічна підтримка здорового способу життя особи в контексті формування її індивідуального життєвого стилю	171
Юрїс Н.О. Відчуття самотності як прояв кризового стану особистості у підлітковому віці	175
Карнелович М.М. Установки родителів к приемным детям разного пола в замещающих семьях	178
Кириченко Т.В. Самоствердження особистості підлітка в умовах соціокультурних трансформації	181
Коляда Н.В., Матвієнко В. Особливості функціональної асиметрії мозку студентів вчз з різним ступенем впевненості у собі	184
Копилов С.О. До побудови психологічної моделі вікової кризи як феномену культури	187
Кузнєцов М.А., Набіл Діаб Структура почуття цінності власного життя у студентів	191
Lytvynenko I., Shcherbak T. Psychological features of immigrants' feeling of loneliness	196
Лисенко Л.М. Психологічні особливості соціально-психологічної адаптації у підлітків з проявами агресивної поведінки	198
Мартіросян М.В Готовність до ризику в ситуаціях невизначеності юриста ...	202
Меднікова Г.І., Даниленко Н.М. Роль кризи юності в розвитку ставлення особистості до власної зовнішності	205
Мотрук Т.О., Сема Н.М. Вплив ціннісних орієнтацій на професійний вибір сучасної молоді	208
Ніколаєнко С.О., Терещеня І.О. Психологічні особливості механізмів психологічного захисту особистості в кризових ситуаціях	210
Олефір В.О., Кузнєцов М.А., Плохих В.В. Сприйманий стрес та фізичні вправи як предиктори задоволеності життям студентами	213
Пасько К.М., Малайчук Т.В Проблема підліткової кризи	217
Пейков Н.В., Пухно С.В. Мотивація до навчання як чинник соціально-психологічної адаптації іноземних студентів закладів вищої освіти України .	220
Підчасов Є.В. Розвиток людини у світлі кризових явищ	223
Пухно С.В. Криза юнацького віку як чинник соціально-психологічної адаптації першокурсників закладів вищої освіти	225
Пухно С.В., Скринник І.В. Креативність як ресурс кризового періоду життя людини	229
Тимченко К.В., Василевська О.І. Теоретичні аспекти вивчення страхів та їх особливостей у молодшому шкільному віці	232
Теслик Н.М., Бережна Д.В., Кузьміна К.С. Взаємозв'язки соціального інтелекту та спрямованості особистості	235
Туркова Д.М. Психологічний компонент гестаційної домінанти як предиктор психосоматичної кризи	237
Фролова Л.Б. До проблеми визначення критеріїв успішності соціальної адаптації молодших школярів	241
Яворська-Ветрова І.В. Адаптивні ресурси рефлексивності особистості: особливості та тенденції	243

Секція 3 Психологічне здоров'я та психологічна допомога особистості у кризових, посткризових умовах та критичних ситуаціях життя

<i>Анопрієн О. В., Меркотан А. І.</i> Перша психологічна допомога при повідомленні діагнозу та «несприятливих» новин у клініці дитячої онкогематології	247
<i>Біловол Л. В.</i> Збереження психологічного здоров'я шляхом відновлення та розвитку почуття власної гідності	250
<i>Білодід С. О., Улунова Г. Є.</i> Ревнощі та техніки їх подолання	253
<i>Бондарук Ю.С.</i> Основні напрями роботи психолога освітнього закладу із дітьми, які опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій...	255
<i>Василевська О. І.</i> Сучасна «тілоцентрована» культура і психічне здоров'я особистості	259
<i>Галян О. І.</i> Двосуб'єктність освітнього процесу як простір забезпечення психічного здоров'я педагога та учнів	262
<i>Герасіна С. В.</i> Специфіка психоемоційних переживань військовослужбовців в умовах лікувально-реабілітаційного закладу	265
<i>Даниленко Н. В.</i> Щодо проблеми поведження особистості із власним здоров'ям	269
<i>Дзюбенко А. А. І.</i> Особливості психологічної адаптації дітей ВІЛ-інфекцією за умов отримання антиретровірусної терапії (АРТ)	272
<i>Єрмакова Н. О., Томіна А. Ю.</i> Асертивність та шляхи її оптимізації у сучасної молоді	275
<i>Звоновська О. І.</i> Заняття з елементами тренінгу: «Торгівля людьми. Як не стати жертвою?»	278
<i>Іванова Т. В., Коробкова Т. М.</i> Фобії у хворих терапевтичного профілю.....	282
<i>Кучманіч І. М.</i> Психологічний супровід подружньої підсистеми сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами	285
<i>Лимашева Л. А.</i> Влияние образовательной среды на психологическое здоровье студентов	288
<i>Лукомська С. О.</i> Особливості математичної тривожності сучасних школярів	291
<i>Малес В.Г.</i> Соціально-психологічні проблеми соціалізації учнів з інтелектуальними вадами	293
<i>Матейок О. А., Маковський А. О.</i> Психологічні аспекти профілактики суїцидальної поведінки у прикордонників – учасників бойових дій засобами душпастирської діяльності військових капеланів	298
<i>Михайлова Н.О., Малікова С.О., Мусієнко Н.О.</i> Психологічна допомога сім'ям у кризовій ситуації	302
<i>Моргун В.Ф.</i> Опитувальник бюджету часу людини як засіб подолання кризових станів та формування здорового способу життя	305
<i>Мотрук Т. О.</i> Особливості консультування клієнтів з депресивними проявами	309
<i>Ниетбаева Г. Б.</i> Стиль общения преподавателей и психологическое здоровье студентов	312
<i>Ніколаєнко С. О.</i> До питання про основні стадії курсу психотерапії ПТСР..	317

Нестеренко М.О. Вторинна травматизація фахівців: психологічна підтримка у подоланні наслідків	320
Панок В. Г. Алгоритми діяльності практичного психолога як інструмент психологічної допомоги особистості у закладах освіти	323
Папуча М. В., Наконечна М. М. Інтерсуб'єктність як психологічний засіб подолання кризи	327
Парфёнова Т. В. Личностные изменения косвенных свидетелей террористического акта в Минском метро: анализ результатов ретроспективного исследования	330
Петренко Т. В., Острівна О. В. Психологічна допомога підліткам в конструктивному подоланні кризових ситуацій	334
Пузь І. В. Роль психологічних чинників у виникненні безпліддя у жінок	337
Руденко О. В. Специфіка соціально-психологічної допомоги учасникам операції об'єднаних сил в умовах військово-медичних реабілітаційних центрів...	340
Сахно П. І., Перепелиця А. Ю. Мнемотехніка як технологія попередження стресу при засвоєнні інформації в умовах сучасної освіти	343
Скрипник Н. Г. Здатність до емоційної саморегуляції як чинник ефективної діяльності майбутнього психолога	347
Тараскіна Л. В. Розвиток психосоціальної стійкості до стресу у дітей вимушених переселенців	349
Усик Д. Б. Особливості суїцидальної поведінки у підлітковому та юнацькому віці	353
Ушакова І. М. Проблема стресових розладів у працівників ДСНС	355
Хенкіна Т. Д. Особливості скринінг - психологодіагностичного обстеження УБД при проходженні обов'язкового психіатричного огляду в центрі ПД та ППВ ДУ «ТМО МВС України по м. Києву»	358
Хомуленко Т. Б., Крамченкова В. О., Туркова Д. М. Тілесний локус контролю як копінг	361
Шебанова В. І. Метафоричні асоціативні карти як інструмент психологічної допомоги особистості у кризових та критичних ситуаціях життя	363

Секція 4 Особистість в особливих умовах життєдіяльності і в спорті

Бабич В.Г., Пасько К.М. Проблема синдрому емоційного вигорання серед медичних працівників	367
Біла І.М. Особливості аксіогенезу в умовах сім'ї	370
Бударіна А.А. Плавання як засіб загартування дітей дошкільного віку	374
Вагабова А.О. Змістоутворювальні фактори почуття любові у кризових життєвих ситуаціях особистості	377
Важинський С.Е., Демура Т.М. Копінгова поведінка у стресових ситуаціях життя	381
Варій М.Й. Вплив пси-програм підсвідомості на свідомість фахівців з надзвичайних ситуацій в екстремальних умовах	385
Василенко О.О., Николаєнко С.О. Деякі особливості динаміки міжособистісних стосунків військовослужбовців під час виконання службово-бойових завдань в зоні проведення ООС	389
Вахоцька І.О. Психологічна травма та руйнівні тенденції психіки студента	392

<i>Древаль Ю.Д., Приймак Є.М.</i> Проблематика значущості основних напрямів мотивації у сфері безпеки і гігієни праці	396
<i>Жванія Т.В.</i> Розвиток емоційної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності	399
<i>Карпинский К.В., Гутовская В.Б.</i> Влияние объективных факторов на субъективное восприятие сотрудниками бессмысленности трудовой деятельности	403
<i>Крученко С.І.</i> Розвиток витривалості як необхідної фізичної якості особистості під час занять спортом	407
<i>Кузікова С.Б., Богород О.А.</i> Атрибутивний стиль як чинник стресостійкості особистості у кризових ситуаціях життя	410
<i>Кузьменко Т.М.</i> Дослідження процесу самореалізації особистості з проявами емоційної нестабільності у напружених ситуаціях життєдіяльності	412
<i>Кучер І.В., Гаркавина С.М.</i> Вплив фізичних навантажень на психологічну підготовку спортсменів та їх значення у процесі тренування	416
<i>Москаленко І.М., Залюбівець М.В.</i> Дослідження фізичного розвитку та рівня здоров'я студенток 15-18 років відділення технологічної освіти професійно-педагогічного коледжу Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка	419
<i>Мусієнко О.В.</i> Фітболгімнастика у формуванні правильної постави та профілактиці плоскостопості у дошкільників	424
<i>Николаенко А.С.</i> Психологические условия усиления стрессоустойчивости работников социальной сферы	426
<i>Оверчук В.А.</i> Проблема мобінгу у робочому середовищі України	429
<i>Pashchenko Y.Y., Li Hui</i> Research on satisfaction with corporate social responsibility provided by chinese private enterprises from the employees' perspective	433
<i>Попович І. С., Ярмуратій К.А.</i> Дослідження соціально-психологічної адаптації військовослужбовців до військової служби	436
<i>Радчук Г.К.</i> Проблема розвитку стресостійкості у військовослужбовців	439
<i>Сатова А.К., Жусипбекова Н.</i> Социально-психологические аспекты агрессивного поведения и преступности среди несовершеннолетних	442
<i>Сафін О.Д.</i> Методологічні засади використання діалектичних стратегій психологічного впливу у контексті гармонізації смислової сфери ветеранів бойових дій	445
<i>Сіроха Л.В.</i> Щодо питання професійного вигорання працівників правоохоронних органів	449
<i>Скиба О.О.</i> Використання методів донозологічної діагностики в оцінці функціонального стану організму юних спортсменів	452
<i>Теслик Н.М., Пархоменко О.В.</i> Термінальні ціннісні орієнтації спортсменів	455
<i>Ткачова Н.М., Гайдукова В.Л.</i> Туристично-краєзнавча робота з дітьми дошкільного віку як один із аспектів патріотичного виховання	458
<i>Харченко Т.Г.</i> Психологічна підтримка старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення III рівня у становленні самооцінки	461
<i>Хомич Г.О., Войтенко О.В.</i> Соціалізація особистості в складних умовах життя	464
<i>Черкаська Є.Ф., Зливков В. Л.</i> Розвиток емоційної стійкості педагога в період проведення модернізації освіти	468

Література

1. Дзукаева В. П., Садовникова Т. Ю. Адаптация опросника PSI (Psychological Separation Inventory) на российской выборке / В. П. Дзукаева, Т. Ю. Садовникова // Семейная психология и семейная психотерапия. – 2014. – № 1. – С. 3-15.
 2. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество: Учебник для студ. вузов. 4-е изд. – М.: Академия, 1999. – 456 с.
 3. Поскребышева Н. Н., Карабанова О. А. Исследование личностной автономии подростка в контексте социальной ситуации развития / Н. Н. Поскребышева, О. А. Карабанова // Национальный психологический журнал. – 2014. – № 4(16). – С. 34-41. URL http://npsyj.ru/pdf/npj-no16-2014/npj_no16_2014_34-41.pdf
 4. Харламенкова Н. Е., Кумыкова Е. В., Рубченко А. Е. Психологическая сепарация: подходы, проблемы, механизмы. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2015. – 367 с.
-

Аркатова Олена Сергіївна

аспірант кафедри практичної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (м. Харків)

НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Оскільки людина, яка має чітку й цілісну, і, в той же час, гнучку життєву стратегію, є більш успішною в подоланні важких ситуацій життя й особистісної кризи, тому дослідження життєвих стратегій є актуальним.

Найчастіше дослідники звертають свою увагу на тест «Ціннісні орієнтації» М. Рокича. Цей тест виявляє ієрархію двох класів термальних й інтернальних цінностей, які розділяються на цінності-цілі і цінності-засоби. Цей тест стислий, швидко проводиться та легко опрацьовується. Але він має й недоліки такі, як вплив соціальної бажаності, можливість нещирості. Велике значення при діагностуванні має мотивація, добровільність тестування та налагоджений контакт між дослідником та випробовуваним.

Рівень реалізованості цінностей у житті особистості можна дослідити за допомогою «Методики вивчення ціннісних орієнтацій» Д. Леонтьєва. Ця методика є адаптацією методики М. Рокича і вивчає індивідуальні й групові розуміння про систему важливих цінностей, що визначають найбільш загальні орієнтири їх життєдіяльності [4, с. 3].

«Опитувальник термальних цінностей» І. Г. Сеніна базується на двох припущеннях: перше – всі життєві сфери присутні в житті особистості в тій чи іншій мірі та мають для людей різний вимір значущості, друге – в кожній з цих сфер реалізуються різноманітні для кожної людини прагнення та бажання, які є одним із компонентів спрямованості її особистості. Методика дозволяє оцінити загальну вираженість кожної з

восьми термальних цінностей та рівень її представленості в сферах життя людини, таких як, професійне життя, навчання й освіта, сімейне життя, суспільне життя й захоплення.

Діагностування внутрішнього ціннісного конфлікту щодо реалізації важливих цінностей можна здійснити за допомогою методики О. Фанталової «Рівень співвідношення «цінності» й «доступності» в різних життєвих сферах». Тест призначений для визначення ступеню неузгодженості в мотиваційно-особистісній сфері, рівню незадоволеності наявною життєвою ситуацією, блокування головних потреб, внутрішньої конфліктності, рівня інтегрованості, самореалізації та гармонії. У цій методиці розглядається 12 загальних людських цінностей та визначається співвідношення двох психологічних параметрів – «Цінність» і «Доступність» для людини.

За допомогою методики «Експрес-діагностика соціальних цінностей особистості» досліджують ціннісний аспект смисложиттєвих орієнтацій, тобто направленість духовної, професійної, родинної, фінансової, соціальної, суспільної, інтелектуальної цінностей [5, с. 9].

Галузь самореалізації людини діагностують за допомогою «Морфологічного тесту життєвих цінностей». Його укладачами є В. Сопов і Л. Карпушина. Центральним положенням цієї методики є думка, що сила ефективності діяльності людини залежить від розуміння цілі та смислу діяльності, при цьому цінності розуміються як різновид смислових утворень, що безпосередньо мають відношення до осмисленої мотивації діяльності.

Відмінністю методики С. Бубнової «Діагностика реальної структури ціннісної орієнтації» є те, що опитувальник орієнтовано на дослідження реалізації ціннісних напрямлень особистості в реальних умовах життєдіяльності [5, с. 18].

Важливою деталлю методики дослідження цільової направленості особистості Я. Васильєвої є те, що вона зіставляє життєві цілі зі сферами самореалізації, це сприяє глибшому та повнішому дослідженню структури смисложиттєвих орієнтацій. Ця методика побудована за принципом незавершених речень.

За допомогою «Методики кінцевих смислів» Д. Леонтєва досліджують сферу суб'єктивної реальності та її структури, такі як динамічні смислові системи свідомості. Ця методика проводиться особисто з кожним обстежуваним і є структурованою серією питань. Отримані дані аналізуються за допомогою методу кутового перетворення Фішера.

Тест «Шкала екзистенції» А. Ленглі і К. Орглер розроблена для діагностики усвідомлення життя. Тест вимірює екзистенціальну сповненість та як вона суб'єктивно відчувається досліджуваним і показує, чи багато осмисленого в житті людини, як часто вона живе із внутрішньою згодою, чи відповідають її сутності рішення й вчинки, чи може вона вносити щось хороше в життя і як це розуміється нею. Мова йде не про те, як насправді живе людина, а про те, як вона вважає, що живе. Кінцевий показник загальної сповненості складається з чотирьох шкал: самодистанціювання, самотрансценденції, свободи та відповідальності.

У методиці А. Капцова й Л. Карпушиної «Тест особистісних цінностей», основними діагностичними концептами виступають особистісні цінності як складові аксіосфери, що виражають відносини значущості соціальної дійсності, що оточуює людину [2, с. 4]. У пунктах тесту міститься ситуативне поле, в якому актуалізується особистісна цінність у конкретній життєвій сфері. До складу тесту входять дві групи шкал: перша – цінності життєвих сфер та стійкість цінності цих життєвих сфер, друга – особистісні цінності та стійкість особистісних цінностей.

Методика В. Котлярова «Система життєвих смислів» (СЖС) є досить простим і зручним інструментом для дослідження сенсу людського життя та дозволяє оцінити не тільки всю систему цілком, але й кожен з її змістовних компонентів [3, с. 148]. Виходячи з цього, методика призначена для дослідження системи життєвих сенсів людини, тобто уявлень людини про систему смислів власного життя. У цій методиці всі категорії життєвих смислів поділені за ознакою індивідуальної значущості на головні, нейтральні й ігноровані. Методика СЖС може бути використана як при індивідуальній діагностиці, так і при діагностиці різних соціальних груп.

Типологія життєвих стратегій, яка представлена у методиці «Прислів'я» О. О. Васиної, відображає головні моделі соціальної поведінки особистості й не вичерпує всю можливість і реальні способи самоздійснення людини. У цій методиці типологія життєвих стратегій представлена у вигляді образів тварин (черепаша, акула, ведмедик, сова, лисиця) і заснована на двох критеріях – досягнення особистих цілей і збереження відносин з іншими людьми. Методика «Прислів'я» може проводитись як індивідуально, так і з групою. Особливістю цієї методики є те, що після швидкого проведення, протягом 10 хвилин, учасникам дослідження пропонується самостійно підвести підсумки, ознайомитися з інтерпретацією й осмислити свої результати [1, с. 11].

Отже, розглянувши ці всі методики, ми бачимо, що психологічне дослідження в цій сфері спрямоване на психологічні процеси, які стимулюють виникнення й формування системи цінностей і ціннісних орієнтацій особистості, її ієрархічну структуру й регуляторну функцію поведінки в соціумі.

Література

1. Васина Е. А. Изучение жизненных стратегий с помощью методики «Пословицы». Интерактивная наука. 2018. №11 (33). С. 8-12.
2. Капцов А. В., Карпушина Л. В. Тест личностных ценностей: Руководство по применению. 3-е изд., доп. Самара: ИПК Содружество, 2010. 40 с.
3. Котляров В. Ю. Методика «Система жизненных смыслов». Вестник Кемеровского государственного университета. Психология. 2013. №2. С. 148-153.
4. Леонтьев Д. А. Методика изучения ценностных ориентаций. Москва: Смысл, 1992. 17 с.
Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. Москва: Ин-т психотерапии, 2005. 339 с.